

NEDİM-İ KADİM

(d.?-ö.1081/1670)

divan şairi

Asıl adı Mehmed'dir. 18. Yüzyıl şairi Nedîm'den ayırmak için Nedîm-i Kadîm lakabıyla anılmıştır. İstanbul'da doğdu. Doğum tarihi bilinmemekle birlikte, 17. yüzyılın ilk çeyreğinde doğduğu tahmin edilmektedir. Ailesiyle ilgili bilinenler babasının bir berber olduğundan ibarettir.

Nedîm, medrese tahsilini müteakip Şeyhülislâm Ebû Sa'îd Efendi'den icazet olarak müderrisliğe başladı. Müderrislik hayatı sık sık tayin ve azillerle geçti. Uşşakîzade ve Şeyhî (vr. 291b)'nin verdiği bilgilere göre; sırasıyla Cenâbî Efendi Medresesi (1064/1654), Sa'dî Efendi Medresesi (1068/1657), Süleyman Subaşı Medresesi (1070/1659), Nişancı Paşa-yı Atîk Medresesi (1071/1660), Sinan Paşa Medresesi (1073/1662), Rüstem Paşa Medresesi (1075/1664), Sahn-ı Semân Medresesi (1076 /1665), son olarak da Zâl Mehmed Paşa (1079/1668) müderrisliği görevlerinde bulundu.

Nedîm, Safer 1081/Haziran 1670'te genç yaşında öldü. Ölüm tarihi, yanlışlıkla Âsım'da (vr. 45a) 1080, Mehmed Süreyyâ'da (1311: IV/549) ise 1108 olarak gösterilmiştir. Ölümüne, Rüşdî "Gıtdî bir fâzıl didiler fevtinün târihini / Sahn-ı Cennetde Nedîmâ ol nedîm-i kudsiyân" (H. 1080) beytiyle tarih düşürdü (Şeyhî: vr.292a; Âsım: vr. 45a). Mezarı, bugün ortadan kaldırılmış olan Beyoğlu'ndaki Ayas Paşa Kabristanındadır (Mehmed Nâilî: II/1485).

Nedîm az yazan şairlerden biridir. Tek eseri yaklaşık 500 beyitlik divançe niteliğindeki *Dîvân*'ıdır. Kaynaklarda, üç dilde yazdığı şiirleri olduğu belirtilmekle birlikte, onun Türkçenin dışında yazdıkları Farsça bir kıta ve birkaç matladan öteye gitmez.

1.Dîvân: *Dîvân*, 4 kaside, 3 kıta-i kebire, 34 gazel, 7 rubai, 1 kıta, 14 matla, 2 muamma, ve 3 mektuptan oluşmaktadır. Kasidelerin sonundaki 1 kıta, 2 matla ve 2 muamma Farsçadır. Eserin, çeşitli divan mecmuaları içinde bilinen yedi nüshası vardır. Bunlar içinde en eskisi, Nedîm-i Kadîm'in ölümünden on yıl sonra Fasîh Dede tarafından istinsah edilen Topkapı Sarayı Müzesi ndeki (Emânet, 1639/2, vr. 44-57) nüshadır. Bunun dışında, Halil Nihad Boztepe'nin *Nedîm Dîvânı Külliyyâtı* adlı eserinin sonunda eski harflerle yayımlanmıştır (1338-40:330-347). Bu baskının, bugün için elimizde olmayan bir yazmaya dayandığı anlaşılmaktadır. *Dîvân*'ın tenkitli metni yayımlanmıştır (Horata 1987).

Nedîm-i Kadîm, kaynaklarda nüktedan, hoş sohbet, rahatına ve zevkine düşkün, rint meşrep, devlet erkânının nezdinde itibarlı bir şair olarak tanıtılır. Şeyhülislam Bahâyî, Fasîh Dede, Neşâtî, Nâ'îlî-i Kadîm, etkilendiği şairler arasındadır. Kemiksizzâde Safvet, onu meşhur Nedîm'le karşılaştırarak ikisini de birbirinden âlâ bulur. "Olmasun" redifli gazelinin Nedîm tarafından tanzir edilmesi, mahlastaşının da beğenisini kazandığını göstermektedir. Fakat iki şair arasındaki benzerlik mahlas ortaklığından öteye gitmez. Nedîm-i Kadîm'de, yer yer Sebki Hindî etkisinde söylenmiş beytlere rastlanmakla birlikte, sanatının asli özelliğini konuşma diline yaklaşan, sade ve külfetsiz bir söyleyiş oluşturur. "Beni öldürmege lâzım mı tâ böyle sebep bilmem", "Bizüm de kadrümüz olsaydı rûzgâr yanında" vb... Nedîm-i Kadîm, Bâkî ve Şeyhülislâm Yahyâ'dan Nedîm'e uzanan çizgide daha çok taklit seviyesinde kalmış, sade ve külfetsiz bir dille yazdığı gazelleriyle devrinde şöhrete kavuşmayı başarmış ve şöhreti sonraki asra da taşımış bir şairdir.

Kaynakça

Abdulkadiroğlu, Abdulkerim (hzl.)(2009). *İsmail Belîğ Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*. 2. bs. Ankara: AKM Yay.

- Asım. *Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr*. Millet Ktp. Ali Emiri Efendi. No. 1326. vr.45a.
- Beliğ. *Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No. T. 1182. vr. 100.
- Bilkan, Ali Fuat (2006). "Klasik Estetikte Yeni Yönelişler: Orta Klasik Dönem (1600-1700)". *Türk Edebiyatı Tarihi* (2006). ed. Talât S. Halman vd. Ankara: KTB Yay. 2: 259.
- B. Mehmed Tâhir (1972). *Osmanlı Müellifleri*. İstanbul. 2: 270.
- Boztepe, H. Nihad (1338-40). *Nedîm Dîvânı*. İstanbul. 330-347.
- Çapan, Pervin (2005). *Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî: Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idi'l-Eş'âr İnceleme-Metin-İndeks*. Ankara: AKM Yay. 588.
- Horata, Osman (hzl.) (1987). *Nedîm-i Kadîm Dîvançesi*. Ankara: KTB Yay.
- Karahan, Abdülkadir (1977). "Nedîm-i Kadîm". *İslâm Ansiklopedisi*. 25: 176.
- Kemiksiz-zade Safvet. *Nuhbetü'l-Âsâr min-Ferâ'idi'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 6189. vr.130a.
- Mehmed Nailî. *Tuhfe-i Nailî*. C.2. Millî Ktp., Yz.B.611. s. 1485.
- Mehmed Süreyya (1311). *Sicill-i Osmânî Yâhûd Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye*. İstanbul. 4: 549.
- Safâyî. *Tezkiretü'l-Şu'arâ*. Süleymaniye Ktp. Hâlet Efendi Mülhâkı. No. 112. vr.248b;
- Şeyhî Mehmed. *Vekâyi'u'l-Fuzalâ*. Süleymâniye Ktp. Beşir Ağa. C. 1. No. 479. vr.291b.
- Tevfik. *Mecmû'atü't-Terâcim*. İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 192. vr.51a.
- Uşşâkî-zâde Seyyid İ. Hâsib. *Şeka'ikü'n-Nu'mâniyye Zeyil*. Süleymaniye Ktp.Murad Molla Ktb. No. 143.vr. 202b.

Anahtar Kelimeler

Nedîm-i Kadîm, divan şiiri, Anadolu-Osmanlı sahası, 17. Yüzyıl, d. ?, İstanbul, ö.1081/1670, müderris, Dîvân-ı Nedîm-i Kadîm

Key Words

Nedîm-i Kadîm, divan poetry, Anadolu-Ottoman area, 17th century, b.?, İstanbul, d. 1081/1670, müderris, Dîvân-ı Nedîm-i Kadîm

Prof. Dr. Osman HORATA

Madde Yazım Tarihi: 28 Mart 2013

Güncelleme Tarihi:

Eserlerinden Örnekler

Dîvân

Gazel

mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Derdün nedür gönül sana bir hâlet olmasun
Sad el-hazer ki sevdüğün ol âfet olmasun

Gâhî girişme gâhî tegâfül gehî itâb

Ol mest-i nâz mest-i mey-i nahvet olmasun

Dünyâya oldı velvele-endâz-ı rüste-hîz
Gülzâre azm iden o sehî-kâmet olmasun

Bî-gâne-meşrebâ bize tâ key tegâfûlün
Bir âşinâ-nigâha da mı ruhsat olmasun

Gelmez o şûh meclise agyâr gelmese
İster ki arz-ı hâle dahi fırsat olmasun

Merhem-pezîr olmadı zahmum benim Mesîh
İtme telef ilâcunı gel zahmet olmasun

Gâhî nigâh-ı nâza da vir ruhsat-ı niyâz
Nâz itmemek niyâza da bir âdet olmasun

Ey andelîb nâle-i âteş-feşânı ko
Terdür mizâc-ı nâzûk-i gül sıklet olmasun

Şâyed eser ide nefes-i âteşîni hayf
Söylen Nedîm-i zâr ile germ-ülfet olmasun

Gazel

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Neden âzürde oldun nâzenînüm bî-sebeb bilmem
Beni öldürmege lâzım mı tâ böyle gazab bilmem

Bana zehr-i sitemdür hasretünde bâde-i işret
Ben ol metsem ki sensüz neşve-i câm-ı tarab bilmem

Gönül pür-ıztırâb-ı gayret ammâ mest-i nâzumla
Bu demde câm-ı sahbâ gibi kimdür leb-be-leb bilmem

Benem ol nev-müselmân-ı mahabbet zülf-i kâfir-kîş
Esîr itmek beni sünnet midir yâ müstehab bilmem

Siyeh-mest-i cünûn-ı ışk olan rüsvâ Nedîmem ben
Eger küstâh isem ma'zûr tut resm-i edeb bilmem

Horata, Osman (1987). *Nedîm-i Kadîm Dîvançesi*. Ankara: KTB Yay. 142-43, 148-50.